

Radnai István

Vázlatos ecsetvonások a kritikus arcképéhez

– Szokolczay Lajosnak –

„Számolni kezd visszafelé, nem hiú,
Reménykedik, lesz még egyszer kisfiú.”

Vasy Géza: Dicsőítő ének

vesébe látó kisgyerek
vagy dalok szárnyán ringatott
felpattannak az erek
áramlik dicséret gombolyagot
fejt a szövedékből
ha a tőről leejtünk egy szemet
vagy elhasadt a gondolat-ékkő
korhol de mestert nem temet

komoly szavakat ejt elénk
biztos kezében röntgen-lámpás
olvasata koherens világlátás
jelzi innen van élete delén

Szerelem völgyébe ringató sétaúton

állva gótikus íveket tart a bükk
levelein remegteti a láz a napfényt
mint egybeforrott két lény
ki nincs is otthon egyebütt

íved feltárul a zárókő
mint szerelem mely karjába omlott
éhező heves párjának a csonkolt
kérő karokkal égfelé törő

keskenyül alattunk fukar ösvény
szűkül az ég sugára fösvény
a fák között friss szellő fárad

mint vadcserezsnye magas ágon
vagy térdeplő erdei málna-álom
nyitod csókra vad bíbor-szirmú szádat

Veri a szél a redőnyt

„Régi lábnymok hideg
Peremén suhan az emlék.”

Csontos Márta: Egy megsebzett ház elégiája

álmomban felejtett otthonokban járok
horpadt az út felajzott az árok
virágoznak és csípnek a csalánok

lépteik alatt nyikordul a parkett
nyitott ajtóval *les a sparhelt*
s mind aki múlt ágyából felkelt

anyám vagy nagyanyám korhol
egy lépést tesz felém
a mennyezet egén
miközben izgó keze még zoknit horgol

kérhetek-e még újat tétova sorstól
elolvad-e ami lehetett enyém
álom-émlékezetem oly szerény
mielőtt magam is kilépek a sorból

Apokrif barlangi tekercek

világnézetem két comb között
kolibri paradicsomi virágok felett
olykor visszacsinálom a kiüzetést
mert csókolnom csókolnom kellett

glóriádat még fölém emeled
ajkad ajkammal titkokat közölt
szelíd kezemben kezéd csillag-felkelés
forradalom éleszti a kertet

mondd hercegem ha felettünk a hold
s szögekkel verve ki a bolt
gödrös fél szemével megrabolt

fény hull kedvesem bimbózó mellére
harmat hullat egy sóhajt végre
s rám virrad a természet minden éke

Figaro

Balla András

Egy fedél alatt

Bélából a rendszerváltás csinált császárt. Anyagilag addig sem állt rosszul, mert mindig jó szimata volt az üzleteléshez. Még szinte kölyök volt, amikor már az utcasarkon seftelt a valutával. Később felcsapott vásározónak, és nagy haszonnal árulta a hamisított márkájú sportcikkeket, órákat és illatszereket. Amíg kortársai a nyugati utakat városnézésre szánták, addig ő a bécsi áruházak műszaki cikkeivel megrakodva jött haza. Amikor a nyolcvanas évek végén fellazult a határőrizet, és az NDK-sok tömegesen érkeztek Magyarországra, hogy innen távozzanak Ausztria felé, Béla lecsapott a hátrahagyott autókra. Egy különítményt szervezett, akikkel darabokra szedte a keletnémet járműipar útszélén hagyott csodáit. Igaz, néha előfordult némi malőr is. Az egyik német házaspár csak fagylyaltozni tért be a városszéli cukrászdába, és mire visszajöttek a Wartburgjukhoz, a csapat már egy utánfutóra pakolta a félig szétbontott járművet. De az üzlet virágzott, hiszen a hazai autópark állapota és az ínséges alkatrészellátás miatt mindenre akadt vevő. Amikor már világossá vált, hogy az országban minden eladó, Béla megkönyékezett egy volt párttitkárt, akinek a kapcsolatai aranyat értek. Bagóért felvásárolták a város egyik felszámolás alatt álló nagyüzemének teherautóit, és fuvarozni kezdtek a megnyíló határokon keresztül. A megrendelők sorban álltak, így aztán a kocsik állandóan úton voltak, melyeket Béla a feketepiacon vett olcsó benzinnel üzemeltetett.

Bélához dőlt a pénz, és ez igen sokat jelentett önérzete javításában. Alacsony volt, erősen kopaszodott, jellegtelen arcáról nemigen lehetett feltételezni a sikeres üzletembert. Erős dohányos volt, melyről fojtott köhögései és barnára színezett ujjai árulkodtak. Az összképet egy terjedelmes sörhas egészítette ki. – Nem vagyok a nők bálványja – állapította meg magáról ugyanazzal a nyers tárgyilagossággal, mely az üzleti életben is jellemezte.

Béla már negyven múlt, kezdte unni az éjszakai kalandokat, az olcsó nőket. Állt már az új ház is, a város felkapott negyedében. A hivalkodó oroszlanos kapu mögött barokk lépcsők és címeres tornyok hirdették a világnak a tulaj gazdagságát. De a kastély úrnőt kívánt. Béla feleségről és gyerekekről álmodozott, akik majd életet visznek a hatalmas kert fái közé. Meg aztán, a vagyont sem lenne szabad örökös nélkül hagyni. Hülye lenne azt a néhány csóró rokonát boldogítani, inkább a saját gyerekei élvezzék a gazdagság mámorát – gondolta eltökélten.

Gyors mérleget készített a környezetében felbukkanó nőkről. A legtöbbjük foglalt volt, ezek nem jöhettek szóba, nem akarta a bonyodalmakat, és a költséges válási hercehurcákat felvállalni még a csábos külső kedvéért sem. De magától ér-

tetődően csak szép és fiatal nőkben gondolkodott. Úgy érezte, ez jár neki, elvégre nem ingyen kívánja, hogy boldogítsák. Eljátszadozott azzal a gondolattal is, hogy egy gazdag asszonyt kéne felcsipni – összetesszük, amink van – jeligével, de érezte, hogy ez elég rögös út. Akkortájt a sajtó már tele volt olyan híradásokkal, amelyek világgá kürtölték a sikeres üzletasszonyok és a fiatal pasik kalandjait. Legyen csak meg a pénz adta biztonság és fölény a kapcsolatban – határozta el.

Egy szőke titkárnot nézett ki magának a barátja irodáján, aki alig hallhatóan rebegette az igent, amikor meghívta vacsorázni. Este a lány nem okozott csalódást. Kedves volt, sokat nevetett, valószínűleg a jóféle borok is segítettek hangulatán. Béla is feloldódott, megpróbált könnyed társalgó lenni. Elmesélte a lánynak, hogy a napokban vendégségben járt egy üzletfelénél, ahol a házigazda kislánya azt újságot, hogy verset fog szavalni az iskolában.

- Mi a címe? – kérdeztem.
- Füstbe ment terv – válaszolta a gyerek.
- Nahát, egy cigiről is lehet verset írni?
- Hogyhogy? – érdeklődött a kislány.

– Hát, mert a nagyapám szívta annak idején az Ötéves Terv nevű cigarettát. Hát mi a nagy szám abban, ha elszívják, és füstbe megy?! Hatalmas nevetés volt a társaságban, mindenki dicsért, hogy milyen jól adom a bunkót, de be kell vallanom, hogy nem akartam jópofáskodni. A fene se tudta, hogy létezik egy ilyen Petőfi-vers.

A lány zavartan fogadta a vallomást. Róla kiderült, hogy egyetemre jár. Béla kérdésére megnevezte a tárgyakat, amelyeket tanul, de ez olyan ismeretlen terület volt a férfi számára, hogy hamarosan témát váltottak.

Két hónap múlva Béla megkérte a lány kezét. Nem volt szerelmes, de nagyon tetszett neki a lány, aki igen csinos volt, és ami a fő, engedelmes teremtésnek látszott. – Ezzel nem lesz sok bajom, ez biztos megbecsüli a szerencséjét mellettem – nyugtázta Béla. Akkor már tudott a lány szegényes körülményeiről, az elvált mamáról és a lakótelepi garzonról.

Béla nem érzett csalódást a mézeshetek után sem. Emma hálás volt a luxuskörülményekért. Úgy tűnt, néha még maga sem tudja felfogni, hogy megszűntek a filléres gondjai, hogy elérhető ma mindaz, ami eddig csak vágyalom volt. Bélának imponált ez a csodálat, néha rá is tett egy lapáttal, hogy még teljesebb legyen a dicsősége. Emma születésnapján egy kopott retikült adott át.

- Egy kiárúsításon vettem – magyarázta a kétes értékű meglepetést.

Emma zavartan próbált jó képet vágni a sértésszámba menő ajándékhoz. Forgatta kezében az ócska retikült, majd amikor kinyitotta, egy kocsikulcsot talált benne. A tűzpiros Mercedesz a ház mögött várta az örömkönnnyekkel küszködő új tulajdonost.

De Béla nemcsak adni tudott. Követelt is. A háztartást egy idős asszony vezette

ugyan, de elvárta, hogy felesége szolgálja fel az ételt. Béla jogaihoz tartozott az is, hogy büntetlenül eltűnhetett akár napokra is, és hollétéről nem kellett számot adnia. Az asszony természetesen be kellett számoljon minden lépéséről. Béla robbanékony volt, hamar felemelte a hangját, Emma ilyenkor nem szította a tüzet, inkább engedni látszott. De két dologban nem lehetett megtörni. Nem hagyta ott az egyetemet, hiába bizonygatta Béla, hogy zsebre vág minden diplomást kereset dolgában. Emma a könyveihez menekült, ha Béla haverokat cipelt fel, vagy üzleti út felkiáltással tűnt el otthonról pár napra. A másik dolog a lány vallásossága volt. Béla hiába heccelte, egy mártír önfegyelmével tűrte a csípős megjegyzéseket. Bélát nem lehetett volna elvonszolni egy templomba, de Emma rendszeresen látogatta az istentiszteleteket.

A házasság működött, de ez leginkább az asszony érdeme volt.

Béla, hatalma tudatában könyörtelen tudott lenni az útját kereszteszőkkel. Kétes értékű kapcsolatokra tett szert, míg sorra elmaradoztak azok a régi barátok, akik nem tudtak lépést tartani vele. Emma anyja sem tette be a lábát hozzájuk azok után, hogy Béla kiselőadást tartott az éhenkórászokról, akik nem vitték semmire.

Két év után megérkezett a kis trónörökös, Bélával madarat lehetett fogatni, hogy fia született. Emma is boldog volt, mert mindenhol arról gyözködtek, hogy a fiúk az anyjukra hasonlítanak. Főleg az elsőszülöttek. A kétkedőknek Diana, a néhai angol hercegnő nagyobbik fiát hozták fel példaként.

Emma a gyerek mellett sem hagyta ott az egyetemet, bár csigalassúsággal haladt. Néha azért kellett halasztást kérni, mert a férj éppen a vizsgaidőszakra időzítette a Karib-tengeri vakációt, máskor néhány külföldi üzletfelet látott vendégül, és a feleségnek hetekre vállalni kellett a háziasszony szerepét. De az asszony rendületlenül gyűjtötte a vizsgáit, és egy kora nyári napon kézhez kapta diplomáját. Béla nem ment el az ünnepségre, üzleti útra hivatkozva.

Egy hónap múlva Emma a férje elé állt azzal, hogy egy kutatóintézetben fog dolgozni. Egyelőre csak részidőben, de a dolog kinőheti magát, ha meg lesznek vele elégedve – bizonygatta. Béla előtt felrémlt a laboratórium világa, ahol a fiatal tudóspalánták majd a neje körül fognak legyeskedni. Végigfuttatta tekintetét az asszonyon. Emma nem veszített semmit vonzerejéből, tán még jót is tett neki az elmúlt néhány év. De nem mondhatta ki, hogy gyötri a féltékenység, hogy elviselhetetlen számára a gondolat, hogy Emma naponta beszélget majd ezekkel az alakokkal olyan dolgokról, amikhez ő hozzá sem tudna szólni. Eddig a haverok előtt mindig nagy tetszést aratott, ha az asszony tudássomját gúnyolta. De most majd őt nézik le azok, akiknél nem a pénz a legfontosabb. Megszokta, hogy övé az utolsó szó, így most is pontot akart tenni a vita végére.

- Nincs munka és kész! Erre semmi szükség! Neked itthon a helyed a családot mellett.

De az asszony ezúttal nem hátrált. Béla üvölteni kezdett. Emma nem vitatkozott, még a hangját sem emelte fel. Indulatok nélkül közölte, hogy hétfőn fog kezdeni. Ez volt a legórjítóbbr az egészben, ez a néma fölény, amelyből Béla kiérezte, hogy sosem volt a nő szintjén. Felugrott, és teljes erejéből pofonvágt a asszonyt. Emma megtántorodott az ütéstől. De nem sírt, csak gyűlölettel nézett farkasszemmet a férjével, majd arcát tapogatva kisetett a szobából. Béla nem követte. Átkozódva az üveg után nyúlt, és nagy kortyokban inni kezdett.

Emma bezárkózott a fürdőszobába. Ekkor már kitört belőle a sírás. Mikor kissé megnyugodott, a barátnőjét hívta. Néhány akadozó mondata után Olga már tudta, mi újság.

– Szívem, hát mért hergeled őt azzal az ostoba munkával?! Hát nincs meg mindened?! Minek dolgoznál?! Hogy elvedd mások elől a helyet, olyanoktól, akiknek tényleg szükségük lenne a pénzre?! De ne vedd úgy a lelkedre! Nem te vagy az első a világtörténelemben és nyilván nem is az utolsó! Karcsinak is eljárt néha a keze, de leszoktattam róla! Végigszántottam a körmeimmel a pofáját! Ne félj, azóta meggondolja, hogy kezet emeljen rám. Vagy vegyél példát Ibiről! Ha náluk balhé van, akkor az asszony másnap elindul az üzletekbe, és betegre vásárolja magát. Ezt ő úgy hívja, hogy vigaszdíj!

Emma csalódottan köszönt el. A beszélgetés után az anyjánál keresett menedéket. Az ősz, törékeny asszony felsikoltott, mikor meglátta lánya arcát.

– Otthagynom. Elegendem volt! – mondta Emma tompán.

– Igazad van, édes lányom. Nem lehet élni egy ilyen vaddisznóval. Hagyd ott a gazembert! – az asszony leült a lányával szemben. – Hagy ott, és menj el dolgozni. A kocsit elveszi tőled, mindenedből kiforgat, mert ennek aztán vannak minden hájjal megkent ügyvéd barátai. Te meg elmész dolgozni. Részidőben. Reggelenként majd állsz a buszmegállóban. Talán találsz majd egy rendes albérletet, amit ki tudsz fizetni. Az is lehet, hogy megismerkedsz a laborban valakivel. Igaz, a te korodban már csak valami elvált ember jöhet szóba, egy olyan vasárnapi apuka-féle, aki fizetheti a gyerektartást a volt nejének. Nem baj, kicsit összehúzzátok magatokat az albérletben. Ha télen nem lesz pénzed a fűtésre, hát majd összebujtok. Ott az albérletben. Mert saját lakásotok sose lesz. Nyaralásról ne is álmodozz. De neked már nem is kell! Te már voltál a Karib-tengereken. A kisfiadat majd az apának ítéli a bíróság a te lehetetlen körülményeid miatt, de az külön jó lesz, mert csak kéthetenként kell aludni vele egy szobában. Persze, ha beviheted egyáltalán az albérletbe. Ha nem, akkor csak pár órára láthatod, estére meg viheted haza. De ne törődj semmivel, legfontosabb a szerelem! Hogy szereted majd azt a férfit, akivel akkor együtt élsz. Mint ahogy én szerettem apádat. Aki aztán lelépett, amikor valaki befogadta az ágyába, meg a lakásába, ami történetesen nagyobb és szebb, mint ez a kóceráj. De a te életed majd különb lesz! Ha meg nem jön senki, akkor

majd egyedül élsz. Azt is meg lehet szokni! Igaz, ugrálni nem lehet, de fő a szabadság, nem igaz?! – az idős asszony már kiabált. – Nézz rám! Elmúltam hatvanöt, de még dolgozni járok a nyugdíj mellett. Takarítok néhány gazdag családnál. A múltkor az egyik helyen az a rohadt kölyök hozzám vágta a lekváros kenyerét. El tudod képzelni?! De másnap visszamentem, mert nem engedhetem meg magamnak, hogy felmondjak. Hát csak intézd a sorsodat a saját belátásod szerint!

Emma anyjára nézett. A ráncok mély árkokat véstek az idős asszony sápadt arcába. Aztán körbenézett a lerobbant szobában. Felállt, valami köszönésfélét mormolt, és lehajtott fejjel elhagyta a lakást.

A nő sietség nélkül csomagolt, majd a bőröndöket az ajtó mellé állította. Aztán leült a fésülködőtükörhöz, és írni kezdett. Pár sort vetett a papírra. Az összehajtott levélpapírt a parfümök közé állította, majd az ajtóhoz ment. Még utoljára visszafordult, végigfuttatta tekintetét a hatalmas lakosztályon. Fázósan összefogta magán a kabátot, mintha máris átjárta volna az utca hidege. Úgy tűnt, kissé elérzékenyül, de aztán erőt vett magán. Lenyomta a kilincset, majd lehajolt a bőröndökért, és távozott.

A zene felerősödött, megjelent a vége felirat.

Emma a távkapcsolóért nyúlt, és elzárta a készüléket. A képernyő elsötétült, már csak egy állólámpa sárgás fénye birkózott a szoba sötétjével. Maga alá húzott lábakkal, mozdulatlanul ült, félkézzel átkarolva kisfiát, aki békésen aludt mellette. A félhomályba meredve a sorsán töprengett. Az egyetemi éveken, a vizsgák félelmein, amikről kiderült, hogy feleslegesek voltak. Eszébe jutott az előadóterem jellegzetes vegyszerszaga, a felszabadultság öröme egy-egy szigorlat után, a gyakorlatok különleges hangulata, ahol úgy érezte, hogy tartozik valahová. Eszébe jutott a várakozásokkal teli beszélgetés, amint leendő főnökével sétált a labor felé, hogy megnézzék első munkahelyét.

Leoltotta az állólámpát. Óvatosan felkarolta az alvó kisfiút, és átvitte a gyermekszobába. Ő is lefeküdt. Még hallotta a garázskapu motorjának hangját. Béla most áll be a terepjáróval, gondolta, mielőtt elaludt.

*Sztyepán Sztyepánovics Punczyszkij**

genetikusan

szép hölgyet miért szeretek
óra miért vágyom?
mivel hogy ő rokonom
ősi lazul-ágon

idéző

mit cipeljem a múltamat
lelkemben vagy vállon
eltemetett emlékedet
néha szexhumálom

a felelősség áthárításáról

elnézem szép hölgy
hogy folyton velem takarózik
de legyen belátással
én meg olykor mással

rövid versbeszély a helyes és egészséges költői hitvallásról magatartásról

isten nemzet és a ...(**)
értük s róluk minden ima

* Kebele vezér és Emlő fia. Mielőtt a Bedjek törzs vezérévé választják, Csaba királyfi udvarában zajló tengeri sziklaporlasztó. Költészete Doefcoedemus dalnokságának idején kissé háttérbe szorult, pedig a megrovásos írást ő vitte tökélyre verseiben, melyeket Pataki István fedezett fel egy pendelyemelgetésre szolgálatos boton

** Miután az olvasó behelyettesíti a kívánczó rímet, a három fogalom olyaná válik, mint a szent-háromság: külön-külön is nagy érték, ám együtt az igazi

szépséges doktoricza egyszerű ám hatásos receptje, avagy az öngyógyítás lényege

reggel is egyet
délben is egyet
meg este is egyet

az emelkedettségről

isteni parancs
fölfelé nézz
fölfelé kúszik a kéz
s két tenyeremben
két kebelét emelem
száj magasában a bimbó
fölfelé minden fölfelé húz
fölfelé ível a rúd
s röpül a mennyei hintó
a lengő
minek a kantár
minek a gyepelő

esély

szoros kapu
és szoros lyuk
keskeny út
és keskeny derék
mennybemenetelhez elég

múzsasírató

jaj feldobta talpát
óh hogy feldobta a talpát

ujgyakorlat

seggileg csecsileg
megillet elvileg

lelkileg
ellibeg

juss

jó költőnek
teli szérű
teli szőrű
hamvas bőrű
telivérű

középszerűnek
tarló

*Ráyár Aruud**

a teremtésről

óh
a füvek
a fák
az állatok

mindennek jól megy
a dolga

az emberrel uram
az emberrel
még várhattál
volna

* 1849-ben dzsidás kapitányként vetődött vidékünkre. Ősei egyik ágon visszavezethetőek Doef-coedemusig, másikon Huuselinenig, miként költészetére is nagy hatással voltak eme elődök, ám Pataki Istvánnal is mutat némi lelki rokonságot. Veszejtené Vesszy Amely titkos szeretője volt. A szóbeszéd szerint arája, Kohn Rabbigél tette el láb alól.

evolúció

isten megteremtette
az embert
hogy leteremthesse

és persze hogy ne unatkozzon

az ember
megteremtette az embereket
hogy leteremthesse őket

és persze hogy ne unatkozzon

az emberek megteremtették
az istent
hogy legyen kit leteremtsenek

és persze hogy ne unatkozzanak

a költő

se túl élő
se túl holt

mint egy
újraszakadt nadrágfolt

a természet dícséretéről

mit ér
az a szép fa
ha nem fekszik
alatta szép nő

és mit ér
az a szép nő...

megtisztulás

megtisztulni annyi
mint
szépasszony
tekintetében
megfürödni

tét

aki áztat
aki éltet
szemet huny
az éltem felett

s aki temet
megadja
a post mortemet

gjönjör

es
zizz
es
csobb
es
szupp
es
buggy

es
úr
es
úr
es
úr

Kemlő vezér* feljegyzései hadban

búcsú

hadd menjék habda vonuljon víni öléből
kardját kivonva hüvelyből indul csatába hű nejtől

ménsors

nem az sok harcban dárda ütötte sebektől
se nem vágatól durván bevérző nyeregtől
hanem gyönyörben szügyig nyerítve diadalt
jó mének menének fenébe kancák miatt

megtérés

megunja unja harcában a sok döffölést
várja sátrában epedve az asszunyi rés
véres csatákban szorítja a kengyel a vért
otthon indásan lágyan az öl ha megtért

* Az egyetlen yeti költő. Születésének pontos idejét nem ismerjük. Valószínűleg Krisztus előtt, vagy után született. Utoljára a Magna Hungaria környékén találkozott vele Huuselinen és Doefcoedemus. A Nagy Yetimológiai Kéziszótár megalapozója.